

Kansalaisparlamentin *tietopaketti*

Tietopaketti on laatinut eduskunnan tietopalvelu ja kansalaisparlamentin järjestäjät. Valmistelussa on kuultu kansalaisparlamentin käyttämiä asiantuntijoita ja sidosryhmien edustajia.

Sisällys

Mikä on kansalaisparlamentti?	3
Keskustelun säännöt	5
Kansalaisparlamentin käsittelemät kansalaisaloitteet	
Valvottu käyttötila huumeita käyttäville	6
Kannabis lailliseksi, säännellyksi ja verolle	9
Lakialoite polttoaineveron kohtuullistamisesta ja kohtuullisen hintatason turvaamisesta	12
Dieselin käyttövoimavero poistettava ja luotava dieselille biopolttoaineiden jakeluvelvoitetuki	16
Miten eduskunta käsittelee kansalaisaloitteita?	20
Huumausaineisiin liittyvää sanastoa	21
Polttoaineiden verotukseen liittyvää sanastoa	22

Mikä on *kansalaisparlamentti?*

Kansalaisparlamentissa tavalliset kansalaiset saavat tietoa, keskustelevat noin kymmenen hengen pienryhmissä ja kuulevat asiantuntijoita neljään **kansalaisaloitteeseen** liittyvästä teemasta. Kansalaisaloitteiden teemat koskevat **huumausaineiden käyttötilojen salimista, kannabiksen laillistamista, polttoaineveron kohtuullistamista** ja **dieselin käyttövoimaveron poistamista**.

Kansalaisparlamentin osallistajat vastaavat kyselyihin, joissa kartoitetaan heidän keskustelun teemoja koskevia mielipiteitään, suhtautumistaan kansalaisaloitteisiin ja muita poliittisia asenteitaan. Kansalaisparlamentti noudattaa **puntaroivan mielipidemittauksen** (deliberative poll®) mallia, joka on professori James Fishkinin (Stanfordin yliopisto) kehittämä tapa selvittää puntaroituja kansalaismielipiteitä.

Kansalaisparlamentin tavoitteena on tukea eduskuntaa kansalaisaloitteiden käsittelyssä. Siksi kansalaisparlamentin osallistujien mielipiteiden perusteella laaditaan **raportti, joka luovutetaan kansalaisaloitteita käsitteleville valiokunnille**.

Kansalaisparlamentin asiantuntijakuulemiset

Kansalaisparlamentissa kuullaan kahden tyyppisiä asiantuntijoita. Toiset heistä ovat keskustelun teeman suhteen **puolueettomia** ja heidän asiantuntijuutensa perustuu koulutukseen ja asemaan jossakin puolueettomassa organisaatiossa (ministeriössä, asiantuntija- ja / tai tutkimuslaitoksessa). Toiset taas ovat erilaisten

Tutustu tietopakettiin huolellisesti ennen kansalaisparlamenttiin osallistumista. Voit myös keskustelun aikana tarkistaa siitä tietoja.

sidosryhmien edustajia ja he ovat joko aloitteiden ajamien asioiden puolesta tai niitä vastaan. Sidosryhmien edustajat on valittu tasapuolisesti siten, että kannattajia ja vastustajia on yhtä paljon.

Kansalaisparlamentin osallistujat laativat asiantuntijoille kysymyksiä pienryhmissä. Kansalaisparlamentin järjestäjät valikoivat asiantuntijoille esitettävät kysymykset siten, että ne edustavat mahdollisimman monipuolisesti erilaisia näkökantoja käsiteltävään aiheeseen.

Tietopaketti

Kansalaisparlamentin **tietopaketti** tarjoaa sinulle **tasapuolista tosiasiatietoa** niistä neljästä teemasta, joita kansalaisparlamentissa käsitellään. Tosiasiatiedon lisäksi tietopaketissa myös kerrotaan mitkä ovat yleisemmät julkisuudessa esiintyneet **perustelut** kunakin kansalaisaloitteen **ehdotuksen puolesta ja sitä vastaan**.

Tutustu tietopakettiin huolellisesti ennen kansalaisparlamenttiin osallistumista. Voit myös keskustelun aikana tarkistaa siitä tietoja.

Tietopaketti alkaa kansalaisparlamentin **keskusteluja ohjaavien sääntöjen** kuvauksella. Sen jälkeen tietopaketissa käsitellään huumausaineiden käyttöiloja, kannabiksen laillistamista, sekä polttoaineen ja dieselin verotusta. Lopuksi kerrotaan, miten kansalaisaloitteita käsitellään eduskunnassa ja miten kansalaisparlamentin tuloksia siellä hyödynnetään.

Keskustelun säännöt

Keskustelun sääntöjen tavoitteena on luoda pienryhmiin turvallinen ja muita kunnioittava keskusteluympäristö. Tutustu sääntöihin ennen keskusteluun osallistumista.

Kunnioita muita kansalaispaneelin jäseniä. Käytä muita kunnioittavaa kehonkieltä, silmien pyörittelyä tai pään pudistamista koetaan usein epä-kunnioittavaksi. Puhu kunnioittavasti muille ryhmäsi jäsenille. Älä käytä ilmaisuja, jotka halventavat kenenkään uskontoa, kulttuuria, etnistä taustaa, äidinkieltä, sukupuolta tai seksuaalista suuntautumista.

Kerro mielipiteesi rohkeasti ja perustele se. Keskustelussa pyritään siihen, että kaikki osallistujat saavat sanoa tasapuolisesti mielipiteensä. Omat mielipiteet on perusteltava.

Kuuntele muita ja suhtaudu muiden mielipiteisiin avoimesti ja ilman ennakkoluuloja. Ole valmis oppimaan ja ole avoin uudelle tiedolle. Ole valmis muuttamaan mielipiteitäsi, jos toisten esittämät perustelut vakuuttavat.

Puhu lyhyesti ja selkeästi, pyri välttämään toisten keskeyttämistä tai pitkiä puheenvuoroja.

Ole yhteistyöhaluinen. Mikäli olet eri mieltä, pyri ilmaisemaan se rakentavalla tavalla. Erilaiset mielipiteet ovat sallittuja, eikä kaikkien tarvitse olla samaa mieltä.

Osallistu koko keskustelun ajan ja ole tarkkaavainen.

Moderaattori, eli keskustelun ohjaaja, valvoo keskustelua. Moderaattori katsoo, että keskustelu on tasapuolista ja että kaikki saavat sanoa mielipiteensä. Moderaattorin tehtävänä ei ole ohjata keskustelun sisältöä tai kertoa mielipiteitä. Moderaattori voi puuttua epäkunnioittavaan puheeseen tai käytökseen. Keskustelu voi edetä vapaasti, mutta moderaattori huolehtii, että kaikki saavat puheenvuoron.

Valvottu käyttötila huumeita käyttävälle

Kansalaisaloite
KAA 3/2023 vp

Kansalaisaloitteen ehdotus

Kansalaisaloite ehdottaa huumausaineiden käyttötilakokeilun mahdollistavan lainvalmistelun aloittamista. Huumeiden käyttötiloissa, tai käyttöhuoneissa, huumausaineita voi käyttää valvotuissa olosuhteissa. Käyttötilojen sallimista kannattavien tavoitteena on vähentää huumausaineiden haittavaikutuksia käyttäjille, ympäristölle ja yhteiskunnalle, sekä tarjota huumeiden käyttäjille tukea ja neuvontaa mahdollisen hoidon saamiseksi. Suomen nykyinen lainsäädäntö ei mahdollista huumeiden käyttötiloja.

Huumausaineiden käyttö Suomessa

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) mukaan suomalaisten huumeiden käyttö on lisääntynyt 1990-luvulta alkaen. Huumeiden käytön yleistymisestä kertovat kansalaisille tehdyt kyselytutkimukset, huumeisiin liittyvät myrkytykset ja kuolemat sekä jätevesitutkimukset. Suomessa arvioidaan olevan noin 25 000 pistettävien huumeiden käyttäjää.

Eniten huumausaineiden käyttäjiä on etelän suurissa kaupungeissa. Kaupunkien välillä on joitakin eroja käytetyissä huumeissa, etenkin kokaiinin käyttö on kasvanut viime vuosina Helsingissä muuta maata voimakkaammin. Tilastokeskuksen mukaan Suomessa kuoli vuonna 2021 huumausaineisiin 287 henkilöä, mikä on enemmän kuin kertaakaan mittaushistorian aikana eli vuodesta 2006. Eniten lisääntyivät 30–44-vuotiaiden kuolemat.

Huumausaineiden käyttötilat

Huumausaineiden käyttötila tarjoaisi tilan pistämällä käytettävien huumeiden käyttöön, mutta sen lisäksi ajatuksena on monipuolisesti erilaisia sosiaali- ja terveyspalveluita tarjoava paikka.

Käyttötilojen avulla tavoitellaan seuraavia asioita:

1. Turvallisuus: Käyttötiloissa tarjotaan steriilejä käyttövälineitä, mikä vähentää esimerkiksi HIV:n tai hepatiitin tartuntariskiä käyttäjien kesken
2. Yliannostusten ehkäisy: Koulutettu henkilökunta pystyy toimimaan nopeasti mahdollisten yliannostusten sattuessa. He voivat antaa ensiapua ja tarvittaessa kutsua ambulanssin.
3. Neuvonta ja tuki: Käyttötiloissa on ammattitaitoista henkilökuntaa, joka tarjoaa tukea ja neuvontaa käyttäjille. He voivat keskustella käyttäjien kanssa huumeiden käytöstä, terveysongelmista ja auttaa hoitoon hakeutumisessa.

Useissa maissa eri puolilla maailmaa huumeiden käyttötilat ovat sallittuja. Ensimmäinen huumeiden käyttötila perustettiin Sveitsin Berniin vuonna 1986. Tätä nykyä Euroopassa käyttötiloja on kahdessatoista maassa, yhteensä noin 100 kappaletta. Käyttötiloja on Hollannissa, Saksassa, Espanjassa, Tanskassa, Kreikassa, Ranskassa, Norjassa, Islannissa, Belgiassa, Portugalissa, Luxemburgissa ja Sveitsissä. Euroopan ulkopuolella käyttötiloja on ainakin Australiassa, Kanadassa ja Yhdysvalloissa. Toisaalta valtaosassa Euroopan ja maailman maista käyttötiloja ei ole käytössä.

Ensimmäinen huumeiden käyttötila perustettiin Sveitsin Berniin vuonna 1986. Tätä nykyä Euroopassa käyttötiloja on kahdessatoista maassa, yhteensä noin 100 kappaletta.

Perusteluja kansalaisaloitteen puolesta ja sitä vastaan

Alla on julkisuudessa usein esitettyjä perusteluja kansalaisaloitteen esityksen puolesta ja sitä vastaan.

PUOLESTA:

- 1 Käyttötilat vähentävät huumausaineiden käyttäjien terveysriskejä ja yliannostuskuolemia.
- 2 Käyttötilat vähentävät julkisilla paikoilla tapahtuvaa huumausaineiden käyttöä ja siihen liittyviä haittoja ympäristölle ja muille ihmisille.
- 3 Käyttötilat vähentävät huumeiden käyttäjien päivystyskäyntejä ja käytöstä aiheutuvia hoitokustannuksia, kun yliannostukset ja muut terveysongelmat voidaan ehkäistä tai hoitaa nopeasti.

VASTAAN:

- 1 Käyttötilat voivat kannustaa huumausaineiden käyttöön.
- 2 Käyttötilat ylläpitäminen aiheuttaa kustannuksia, jotka pitää kattaa verovaroin.
- 3 Vaikka käyttötiloilla on osoitettu olevan lyhyen aikavälin etuja, niiden pitkän aikavälin vaikutuksia on vielä vaikea arvioida.
- 4 Käyttötilat saattavat aiheuttaa lähiympäristön roskaantumista.

Kannabis lailliseksi, säännellyksi ja verolle

Kansalaisaloite
11377

Kansalaisaloitteen ehdotus

Kansalaisaloite ehdottaa ryhtymistä lainvalmisteluun kannabiksen laillistamiseksi siten, että sen käyttö, hallussapito, omatarveviljely, valmistus ja myynti sallitaan ikärajoin.

Taustatietoa kannabiksesta

Kannabis on Suomessa laitonta. Rikoslain 50. luvussa kriminalisoidaan kaikki kannabikseen liittyvä toiminta. Suomessa siis kannabiksen käyttö, hallussapito, viljely, ja myynti eivät ole sallittuja.

Kannabis on eniten käytetty huume Suomessa. Arviolta 800 000 suomalaista on kokeillut kannabista elämänsä aikana. Kuukausittain kannabista käyttää noin 100 000 ja päivittäin 10 000 suomalaista. Käyttö on yleisintä 25–34-vuotiailla.

Kannabiskasvi sisältää satakunta erilaista kannabinoidi-yhdistettä. Keskeisin päihdyttävä kannabinoidi on delta-9-tetrahydrokannabinoli eli THC. Eri kannabislajikkeiden THC-pitoisuudet vaihtelevat. Kannabidioli, CBD, on toinen merkittävä kannabinoidi. Käyttötavalla on vaikutusta kannabiksen psyykoaktiivisten vaikutusten ilmenemiseen. Polttamalla tai höyrystämällä välitön vaikutus alkaa muutamassa minuutissa ja kestää annoksesta riippuen 1–4 tuntia. Suun kautta välittömät vaikutukset alkavat 0,5–2 tunnissa ja kestävät 4–10 tuntia. Välittömien vaikutusten jälkeenkin cannabis voi vaikuttaa suorituskykyä heikentävästi muutamista tunneista vuorokauteen.

Lääkevalmisteina kannabista on käytetty esimerkiksi krooniseen kipuun, MS-taudissa esiintyvään spastisuuteen (joustokankeus) sekä anoreksiaan. Kannabiksen lääkekäyttö on ollut laillista Suomessa vuodesta 2008 asti. Valtaosassa lääketieteellisiä tutkimuksia kannabiksen tehoa lääkkeenä on pidetty vaatimattomana. Useimpiin sairauksiin on olemassa

Viime vuosina monet maat ovat lieventäneet kannabiksen käyttäjille langetettuja rangaistuksia.

kannabista tehokkaampia ja turvallisempia lääkkeitä. Lääkekäytössä kannabiksella on myös samat haitta-vaikutukset kuin ilman lääkemääräystä tapahtuvalla käytöllä.

Kannabiksen säätely maailmalla

Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) huumausaineyleis-sopimusten mukaan kannabiksen viljely, tarjonta ja hallussapito pitäisi sallia vain ”lääketieteellisiin ja tieteellisiin tarkoituksiin”. Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskuksen (EMCDDA) mukaan huumeiden hallussapidon henkilökohtaiseen käyttöön pitäisi olla rikos käytön estämiseksi, ja useimmat maat määräävätkin siitä vankeusrangaistuksen.

Viime vuosina monet maat ovat lieventäneet kannabiksen käyttäjille langetettuja rangaistuksia. Joissakin maissa cannabis on laillista vain lääkekäyttöön, kun taas toisissa myös kannabiksen päihdekäyttö on laillista. Uruguay oli ensimmäinen maa maailmassa, joka laillisti kannabiksen käytön vuonna 2013. Laillistamisen jälkeenkin kannabiksen käyttö on kuitenkin tiukasti säädeltyä, ja kansalaisten on rekisteröidyttävä kannabiksen kuluttajiksi. Kanadassa on vuodesta 2018 lähtien ollut laillista ostaa, myydä, pitää hallussa ja kasvattaa säädetty määrä cannabisia. Yhdysvalloissa useat osavaltiot ovat laillistaneet kannabiksen joko päihde- tai lääkekäyttöön. Esimerkiksi Kalifornia, Colorado, Washington, Oregon ja useat muut osavaltiot ovat laillistaneet kannabiksen jossain muodossa. Alankomaissa kannabiksen myynti on sallittua ”kahviloiden” sisällä rajoitettuna määrinä. Myös kannabiksen kasvattaminen on sallittua rajoitetuin ehdoin. Portugalissa kaikkien huumeiden, mukaan lukien cannabis, käyttö on dekriminialisoitu, eli minäkään huumausaineiden käytöstä ei tule rikosoikeudellisia seuraamuksia. Suurimmassa osassa maailman maista kannabiksen käyttö ei kuitenkaan ole sallittua.

Perusteluja kansalaisaloitteen *puolesta ja sitä vastaan*

Alla on julkisuudessa usein esitettyjä perusteluja kansalaisaloitteen esityksen puolesta ja sitä vastaan

PUOLESTA:

- 1 Kannabiksen laillistaminen voi vähentää rikollisuutta, kun laittomat kannabismarkkinat pienenevät ja siirtyvät laillisen kaupan piiriin. Tämä voi vähentää vankiloiden ja oikeusjärjestelmän kuormitusta. Lisäksi se voi estää monia ihmisiä saamasta rikosrekisteriä pienistä määristä kannabista, mikä voi haitata heidän tulevaisuuttaan työllistymisen ja muiden mahdollisuuksien suhteen.
- 2 Laillinen kannabisala voisi luoda uusia työpaikkoja ja tuoda merkittäviä verotuloja valtiolle.
- 3 Laillistaminen perustuu osittain yksilönvapauteen ja itsemäärämisoikeuteen. Kannabiksen käytön rajoittaminen voidaan nähdä puuttumisena yksilön henkilökohtaiseen valintaan, kun se ei aiheuta vaaraa muille.

VASTAAN:

- 1 Kannabis aiheuttaa terveyshaittoja, erityisesti nuorille aivojen kehityksen aikana. Pitkäaikainen käyttö voi aiheuttaa muun muassa muistiongelmia, motivaation vähenemistä ja mielenterveysongelmia.
- 2 Laillistaminen voi johtaa lisääntyneeseen riippuvuuteen ja väärinkäyttöön, mikä voi vaikuttaa yksilöiden ja yhteiskunnan hyvinvointiin.
- 3 Kannabiksen vaikutukset voivat heikentää kuljettajan kykyä ajaa turvalisesti. Laillistamisen myötä liikenteessä ajavien kannabiksen käyttäjien määrä voi kasvaa, mikä voi lisätä liikenneonnettomuuksien riskiä.
- 4 Laittomien markkinoiden siirtyminen: Laillistaminen ei välttämättä poista täysin laitonta kannabismarkkinaa, on mahdollista että rikolliset voisivat silti jatkaa laittoman kannabiksen myyntiä houkuttelevilla hinnoilla. Tällaisesta kehityksestä on näyttöä esimerkiksi Kanadasta.

Lakialoite polttoaineveron kohtuullistamisesta ja kohtuullisen hintatason turvaamisesta

Kansalaisaloite
KAA 1/2023 vp

Kansalaisaloitteen ehdotus

Kansalaisaloitteessa ehdotetaan ryhtymistä lainvalmisteluun, jolla turvataan polttoaineiden hinnan kohtuullisuus ja sitä kautta liikkumisen vapaus kullekin ihmiselle itselleen parhaiten sopivalla liikkumismuodolla. Ehdotettu laki velvoittaisi tarkistamaan, ja tarvittaessa muokkaamaan, polttoaineiden valmisteveroa jokaisen polttoaineiden hintaan korottavasti vaikuttavan toimen voimaan tullessa tai vähintään vuosittain. Laki velvoittaisi valmisteveron alentamiseen biopolttoaineiden jakeluelvoitteen prosenttimäärän mukaisesti yhdellä sentillä jokaista jakeluelvoiteprosenttia kohden.

Taustatietoa polttoaineiden verotuksesta

Liikenne on merkittävä verotulojen lähde valtiolle. Ajoneuvoverolaissa säädetään ajoneuvoverosta, joka koostuu perusverosta ja muilta kuin bensiinikäyttöisiltä ajoneuvoilta kannettavasta käyttövoimaverosta.

Euroopan Unioni (EU) säätelee polttoaineiden verotusta Suomessa, joten veroastetta ei voi vapaasti määritellä Suomen omalla lainsäädännöllä. Energia- tuotteiden ja sähkön verotusta säätelee energieverodirektiivi. Direktiivin mukaan moottoribensiinin vähimmäisvero on 35,9 senttiä litralta, kun taas dieselöljyn vähimmäisvero on 33 senttiä litralta.

Nestemäisillä polttoaineilla tarkoitetaan muun muassa moottoribensiiniä, dieseliä sekä nestemäisiä

biopolttoaineita. Nestemäisten polttoaineiden verotus on valmisteverotusta. Valmisteverotus on välillistä verotusta, joka perustuu tuotteen kulutukseen tai käyttöön. Nestemäisten polttoaineiden verotasoista säädetään polttoaineverolaissa. Polttoaineen valmistevero koostuu kolmesta osasta, jotka ovat energiasisältövero, hiilidioksidivero ja huoltovarmuusmaksu.

Polttoaineverolaissa määritellään bensiinin, dieselin ja niitä korvaavien biopolttoaineiden verotat. Polttoaineen hiilidioksidiverokomponentti perustuu polttoaineen elinkaarenaikaiseen keskimääräisiin ilmastomuutosta aiheuttaviin päästöihin. Tästä syystä biopolttoaineiden hiilidioksidivero on fossiilisia polttoaineita pienempi ja osalta biopolttoaineita ei peritä lainkaan hiilidioksidiveroa.

Polttoaineiden verotat on määritelty suhteessa bensiinin verotatsoon. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikilla fossiililla ja bioperäisillä polttoaineilla pitäisi olla sama, bensiinin verotatsoon sidottu energiasisältövero. Dieselin vero ei kuitenkaan ole yhtä korkea kuin bensiinin ja sitä korvaavien bioperäisten polttoaineiden, vaan veroa on lievennetty. Tämä on toteutettu siten, että dieselöljyn energiasisältöveroa alennetaan 25,95 senttiä litralta. Tätä alennusta kutsutaan dieselöljyn verotueksi.

Dieselöljyn lievemmällä verotuksella on haluttu alentaa muun muassa kuorma-autoliikenteen, ja sitä kautta vientiteollisuuden, linja-autoliikenteen ja muun hyötyliikenteen kustannuksia. Käyttövoimaveroa peritään myös kaasu- ja sähkökäyttöisistä ajoneuvoista.

Koska dieselin veron kevennyksen on tarkoitus kohdistua hyötyliikenteeseen, tasapainotetaan bensiinin ja dieselin erilaisesta verokohtelusta aiheutuvia kustannuseroja henkilöautoilijoille dieselille asetetulla käyttövoimaverolla.

Suomalaisen energiaverotuksen taso

Suomalainen energiaverotus on melko korkea muihin Euroopan maihin verrattuna. Toisaalta polttoaineiden verotus ei Suomessa näyttäisi reaalisesti kasvaneen 2000-luvun kuluessa. Bensiinin keskimääräinen verotatso on yleinen kuluttajahintakehitys huomioiden tällä hetkellä vain noin yhden sentin korkeammalla kuin

se oli vuosina 2005 ja 2010. Jos bensiinin verotason kehitys suhteutetaan kotitalouksien tulokehitykseen, on bensiinin verotaso noin 8 senttiä alemmalla tasolla kuin vuonna 2005.

Bensiinin hintakehitystä selittävät pääosin muut kuin verotukselliset tekijät. Merkittävimpana hintavaihtelua selittävänä tekijänä on öljyn maailmanmarkkinahinnan vaihtelu. Tämän lisäksi bensiinin hintaa on nostanut biopolttoaineiden jakeluvaihte.

Taustatietoa liikenteen ympäristövaikutuksista

Liikenne on merkittävä ilmastonmuutosta aiheuttavien päästöjen lähde. Suomessa liikenteen päästöistä yli 90 prosenttia syntyy tieliikenteessä. Tieliikenteen päästöistä 54 prosenttia aiheutuu henkilöautoista, 41 prosenttia paketti- ja kuorma-autoista ja loput muista kulkuneuvoista.

Polttoaineverotuksella voidaan vaikuttaa liikkumisen määrään ja kulkutapoihin sekä eri ajoneuvojen käyttövoimiin ja niiden energiatehokkuuteen. Vaikutukset eivät välttämättä näy lyhyellä aikavälillä, koska autoilijat eivät pysty nopeasti muuttamaan kulkutapojaan. Pidemmällä aikavälillä toimijoille tulee lisää keinoja vaikuttaa liikkumisesta aiheutuviin kustannuksiin, koska esimerkiksi asunnon, toimipaikan tai harrastusten sijaintiin voi vaikuttaa siten, että yksityisautoilun tarve vähenee.

Liikenteen verotuksen päästöohjaus on varsin voimakasta. Liikenteen verotukseen sisältyy kuitenkin verotuksia, jotka pienentävät päästöohjausta. Esimerkiksi paketti-, linja- ja kuorma-autot hyötyvät dieselin alennetusta verokannasta, jolloin niiden päästöohjaus on selvästi vähäisempää kuin henkilöautoilla.

Ympäristöverotukselle on tyypillistä se, että toimiva vero-ohjaus vähentää verotuloja. Polttoaineiden kulu- tus ei ole laskenut vuodesta 2005 vuoteen 2019 mennessä. Tieliikenteen laskennalliset hiilidioksidipäästöt vuodesta 2005 ovatkin pienentyneet lähinnä sen takia, että bensiinin ja dieselöljyn sisältämä bio- komponenttiosuus on kasvanut.

Suomessa liikenteen päästöistä yli 90 prosenttia syntyy tieliikenteessä. Tieliikenteen päästöistä 54 prosenttia aiheutuu henkilöautoista, 41 prosenttia paketti- ja kuorma-autoista ja loput muista kulkuneuvoista.

Perusteluja kansalaisaloitteen *puolesta ja sitä vastaan*

Alla on julkisuudessa usein esitettyjä perusteluja kansalaisaloitteen esityksen puolesta ja sitä vastaan.

PUOLESTA:

- 1 Polttoaineiden kohtuullisen hintatason turvaaminen auttaa vähentämään polttoainekustannusten vaikutuksia pienituloisten keskuudessa.
- 2 Kohtuullinen polttoaineiden hintataso auttaa hillitsemään inflaatiopaineita ja tukee kuluttajien ostovoimaa. Tämä voi puolestaan edistää talouskasvua.
- 3 Tärkeitä kauppakumppaneita korkeampi polttoaineverotus heikentää Suomen kilpailukykyä.

VASTAAN:

- 1 Polttoaineveron alentaminen vähentää kannustimia ympäristöystävällisempiin liikkumisen muotoihin siirtymiselle. Alhaisemmat polttoainekustannukset saattavat lisätä yksityisautoilua ja siten kasvattaa liikenteen päästöjä.
- 2 Alhainen polttoainevero lisää kulutusta ja kasvattaa siten riippuvuutta fossiilisista polttoaineista. Tämä voi hidastaa siirtymistä kohti kestävämpää energiasektoria ja uusiutuvien energialähteiden käyttöä.
- 3 Alhaisemmat polttoaineverot voivat vaikuttaa negatiivisesti julkisen talouden tilanteeseen. Pudonneet tulot polttoaineveron osalta saattavat vaikuttaa valtion rahoitusasemaan ja aiheuttaa haasteita julkisten palveluiden rahoitukselle.

Dieselin käyttövoimavero poistettava ja luotava dieselille biopolttoaineiden jakeluelvoitetuki

Kansalaisaloite
KAA 2/2023 vp

Kansalaisaloitteen ehdotus

Kansalaisaloitteessa ehdotetaan lainvalmisteluun ryhtymistä dieselin käyttövoimaveron poistamiseksi sekä dieselin verotuen muokkaamiseksi nykypäivän tilanteeseen paremmin soveltuvaksi biopolttoaineiden jakeluelvoitetueksi. Kansalaisaloitteen mukaan jakeluelvoitetuki pitää määrittää samansuuruiseksi dieselin nykyisen verotuen kanssa. Jakeluelvoitetukea pitää tarkistaa ja korottaa jatkossa biopolttoaineiden jakeluelvoitteen kohoamisen hintavaikutuksen mukaisesti. Jakeluelvoitetuen tarkistamisella varmistetaan, ettei dieselin hinta kohoa jakeluelvoitteen prosentuaalisen määrän kasvaessa bensiinin hintaa korkeammaksi.

Tietoa dieselöljyn verotuksesta

Erilaisten polttoaineiden verotuksesta Suomessa on kerrottu jo aikaisemmin tietopaketissa. Seuravaksi käsitellään tarkemmin dieseliä koskevaa käyttövoimaveroa.

Käyttövoimavero

Ajoneuvoveron käyttövoimaveroa kannetaan niiltä henkilöajoneuvoilta, joita käytetään muulla voimalla tai polttoaineella kuin bensiinillä. Käyttövoimaverolla tasoitetaan eri polttoaineita käyttävien autojen toisistaan poikkeavasta verokohtelusta johtuvia erisuuruisia käyttökustannuksia autoilijoille.

Dieselmääräysten henkilöautojen käyttövoimavero perustuu siihen, ettei dieselpolttoainetta veroteta täysimääräisesti energiaveromallin edellyttämällä tavalla, sillä hyötyliikennettä (lähinnä kuorma-auto- ja linja-autoliikenne) on haluttu tukea. Dieselhenkilöautojen tukemiselle ei kuitenkaan ole hyötyliikenteen tukemiseen verrattuja perusteluja. Koska dieselmääräysten energiasäilytysvero on matalampi kuin veron ympäristöperusteet edellyttäisivät, dieselmääräysten henkilöautoista kannetaan käyttövoimaveroa.

Käyttövoimaveron tarkoituksena on tasata bensiinin ja dieselin erilaisesta verokohtelusta aiheutuvia eroja. Käyttövoimaverolla varmistetaan myös EU:n valtiontukisääntelyn edellyttämä vaatimus neutraalista energiaverotuksesta.

Käyttövoimaveroa kannetaan dieselmääräysten henkilöautojen lisäksi henkilöautoista, joiden käyttövoimana on jokin muu bensiiniä lievemmällä kriteerillä verotettu käyttövoima, kuten sähkö tai kaasu. Kaasu- ja sähkökäyttöisten henkilöautojen käyttövoimaveroa on kuitenkin lievennetty dieselautoihin verrattuna.

Jakeluvaihto

Jakeluvaihteen tavoitteena on edistää biopolttoaineiden käyttöä. Suomessa liikenteen biopolttoaineiden käytön edistäminen perustuu ensi sijassa polttoaineen jakelijoita koskevaan sitovaan veloitteeseen toimittaa vuosittain liikennepolttoaineeksi laissa säädetty osuus biopolttoaineita.

Verotuksen kehitys

Käyttövoimaveron tuotto vuonna 2020 oli noin 429 miljoonaa euroa, josta henkilöautojen käyttövoimaveron osuus oli 336 miljoonaa euroa, pakettiautojen 33 miljoonaa euroa ja kuorma-autojen 60 miljoonaa euroa.

Dieselin keskimääräinen verotaso ennen elokuun 2020 korotusta on ollut vuoden 2012 tasoa alhaisempi, kun huomioidaan inflaatio. Vuosien 2021–2023 aikana dieselin keskimääräistä nimellistä verotaso nostaa parafiinisen dieselmääräysten veronalennuksen asteittainen poistaminen. Toisaalta jakeluvaihteesta

Jakeluvaihto tarkoittaa polttoaineen jakelijoita koskevaa sitovaa veloitetta toimittaa vuosittain liikennepolttoaineeksi laissa säädetty osuus biopolttoaineita

johtuva biopolttoaineiden osuuden kasvu jakeluvelvoitteen myötä laskee dieselin verotaso.

Koska biopolttoaineet ovat fossiilisia polttoaineita kalliimpia, biopolttoaineiden jakeluvelvoitteen kiristyminen nostaa velvoitteen piirissä olevien polttoaineiden hintaa. Tämä hintavaikutus ei kohdistu kuitenkaan pelkästään dieselin hintaan, koska bensiinin jakelusta aiheutuu samanlainen velvoite jakaa biopolttoaineita. Nykyisillä biopolttoaineiden markkinahinnoilla voidaan arvioida, että jakeluvelvoitteen tason nousu vuodesta 2011 vuoteen 2021 on nostanut bensiinin ja dieselin valmisteverollista hintaa noin seitsemän senttiä litralta hiilidioksidiveron huomioimisen jälkeen.

Dieselöljyn ja sitä korvaavien biopolttoaineiden verotukea pienennettiin vuoden 2012 alusta 25,95 senttiin litralta korottamalla verotasoja 7,9 sentillä litralta. Korotus kompensoitiin henkilöautojen osalta täysimääräisesti alentamalla käyttövoimaveroa.

Perusteluja kansalaisaloitteen *puolesta ja sitä vastaan*

Alla on julkisuudessa usein esitettyjä perusteluja kansalaisaloitteen esityksen puolesta ja sitä vastaan.

PUOLESTA:

- 1 Dieselin käyttövoimaveron poisto alentaisi dieselkäyttöisiä autoja käyttävien kuluttajien ja yritysten kustannuksia.
- 2 Jakeluelvoitteen nostamisen tavoitteena on kasvattaa uusiutuvien polttoaineiden osuutta liikenteen energiankulutuksesta. Poistamalla dieselin käyttövoimavero ja luomalla biopolttoaineiden jakeluelvoitetuki voidaan kompensoida jakeluelvoitteen kasvun polttoaineiden hintaa nostavaa vaikutusta ja lisätä uusiutuvien polttoaineiden hintakilpailukykyä.
- 3 Koska jakeluelvoitetta täytetään ensisijaisesti uusiutuvalla dieselillä, jakeluelvoitteen hintavaikutuksia on luontevaa kompensoida dieselin käyttövoimaveroa alentamalla.

VASTAAN:

- 1 Poistamalla dieselin käyttövoimavero luotaisiin eriarvoinen tilanne, jossa dieselautoilijat nauttivat verohelpotuksista muihin polttoaineisiin verrattuna. Tämä voidaan kokea epäoikeudenmukaiseksi niiden kuluttajien ja yritysten näkökulmasta, jotka käyttävät muita polttoaineita tai ympäristöystävällisempiä vaihtoehtoja, kuten sähköautoja.
- 2 Käyttövoimavero tuottaa tuloja valtiolle, ja sen poistaminen vaikuttaa valtion talouteen. Dieselautojen omistajat voisivat nauttia verohelpotuksista, mutta tämä voi johtaa muihin veronkorotuksiin tai menoleikkauksiin, jotta valtio voi kompensoida menetettyjä tulojaan.
- 3 Kansalaisaloitteen edistäminen merkitsisi todennäköisesti energiaverojärjestelmän perusteiden muuttamista, mikä ei välttämättä olisi EU:sta tulevan säätelyn kanssa sopusoinnussa. Ristiriita EU-säätelyn kanssa asettaisi todennäköisesti rajoitteita ehdotuksen toteuttamiselle.

Miten eduskunta käsittelee kansalaisaloitteita?

Perustuslain mukaan suomalaisilla on mahdollisuus laatia eduskunnalle **kansalaisaloitteita lain säätämiseksi**. Jotta kansalaisaloite etenee eduskunnan käsittelyyn, siihen tarvitaan vähintään **50 000 allekirjoitusta**.

Eduskunnalla on **velvoite ottaa kansalaisaloite käsiteltäväksi**, mutta aloitteen hyväksyminen, samoin kuin mahdolliset muutokset aloitteeseen, jäävät eduskunnan harkittaviksi. Kansalaisaloitteen käsittely alkaa eduskunnassa **täysistunnossa** käytävällä lähete keskustelulla. Lähete keskustelun lopuksi eduskunta päättää, mihin **valiokuntaan** asia lähetetään valmisteltavaksi.

Kansalaisparlamentin käsittelemistä kansalaisaloitteista huumausaineiden käyttötilakokeilua koskeva kansalaisaloite sekä polttoaineveron kohtuullistamista ja dieselin käyttövoimaveron poistamista koskevat kansalaisaloitteet on jätetty eduskuntaan. Käyttötiloja koskeva kansalaisaloite käsitellään **sosiaali- ja terveysvaliokunnassa** ja polttoaineita koskevat kansalaisaloitteet **valtiovarainvaliokunnassa**. Kannabiksen laillistamista koskeva kansalaisaloite on kerännyt tarvittavan määrän allekirjoituksia, mutta sitä ei ole vielä luovutettu eduskunnalle.

Valiokunta päättää, ryhtyykö se käsittelemään kansalaisaloitetta, miten ja millä aikataululla se aloitetta käsittelee. Mikäli valiokunta laatii **mietinnön** kansalaisaloitteesta, asia

palaa valiokuntakäsittelyyn päätyttyä täysistuntokäsittelyyn.

Valiokuntakäsittelyn yhteydessä **kansalaisaloitteen laatijoille on varattava tilaisuus tulla kuulluiksi**. Valiokunta voi myös kuulla asianomaisen **ministeriön edustajaa** sekä muita **asiantuntijoita**. Tässä yhteydessä valiokunta saa käyttönsä myös **kansalaisparlamentin pohjalta laaditun raportin ja kuulee kansalaisparlamentin järjestäjiä**.

Valiokunta voi laatia kansalaisaloitteen pohjalta **mietinnön** täysistuntokäsittelyä varten. Valiokunta voi toisaalta päätyä myös siihen, että kansalaisaloite ei saa valiokunnan tukea ja että sen **jatkokäsittelystä luovutaan**. Tämä ei merkitse asian raukeamista tai päätöstä kansalaisaloitteen hylkäämisestä, vaan se jää odottamaan mahdollisia myöhempiä toimenpiteitä kuten hallituksen esitystä. Aloite voidaan ottaa myöhemmin uudestaan käsittelyyn valiokunnassa. Käsittelemättä jäänyt kansalaisaloite raukeaa vaalikauden päätyessä.

Jos kansalaisaloite siirtyy täysistuntokäsittelyyn, lakiehdotuksen sisältävä kansalaisaloite käsitellään täysistunnossa kahdessa käsittelyssä ja toimenpideoitteen muotoinen aloite yhdessä käsittelyssä. Täysistunnon tekemistä päätöksistä laaditaan eduskunnan vastaus tai kirjelmä, joka lähetään myös aloitteen vastuuhenkilölle.

HUUMAUSAINEISIIN LIITTYVÄÄ SANASTOA

Depenalisointi	Depenalisointi tarkoittaa, että huumausaineen käyttö ja esimerkiksi pienien määrien hallussapito ovat yhä lainvastaisia, mutta niistä ei tavanomaisissa tapauksissa enää rangaista. Tämä on mahdollista lakiin otetun erityisen ns. toimenpiteestä luopumispykälän perusteella. Depenalisoinnilla voidaan joskus tarkoittaa pelkästään käytöstä ja siihen liittyvistä teoista säädettyjen seuraamusten lieventämistä.
Dekriminalisointi	Dekriminalisointi tarkoittaa, että huumausaineen käyttö ja esimerkiksi pienien määrien hallussapito eivät ole enää laissa kiellettyä. Esimerkiksi tuotanto, valmistus, tuonti, vienti, kuljetus, kauttakuljetus, jakelu ja kauppa olisivat kuitenkin edelleen rangaistavia.
Huumausaineet	Huumausaine tai huume tarkoittaa laitonta päihdettä. Päihdeiden laittomuuden määrittelee lainsäädäntö eli huumausaineen määritelmä on oikeudellinen. Kun päihde on laiton, se on tällöin lainsäädännön mukaan huumausaine. Huumausaineiden määrittelyyn vaikuttavat kansalliset lainsäädännöt ja Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimukset.
Huumausaineiden käyttötila	Huumeiden käyttötilat tai käyttöhuoneet, joita toisinaan kutsutaan myös yliannostusten ehkäisykeskuksiksi, ovat tiloja, joissa huumeiden käyttäjät voivat käyttää laittomia päihdeitä terveydenhuollon työntekijän valvonnassa. Tila tarjoaisi myös erilaisia sosiaali- ja terveyspalveluita huumausaineiden käyttäjille.
Kannabis	Kannabis on päihde, jota valmistetaan eri hampppukasvien lajikkeista. Kannabistuotteita ovat marihuana, hasis ja hasisöljy.
Laillistaminen	Laillistaminen tarkoittaa yhdisteiden yleistä saatavuutta ja niiden laillista jakelua erikseen sovitulla tavalla rajoitetummin tai vapaammin. Rajoitetussa mallissa huumausaineiden, esimerkiksi kannabiksen saatavuutta rajoitettaisiin kuten meillä alkoholilla ja tupakan saatavuutta nykyään. Vapaammassa mallissa saatavuus voisi olla vain lievästi rajoitettua tai valvottua kuten mm. Pohjois-Amerikan joissakin osavaltioissa.
Pistämällä käytettävät huumeet	Pistämällä käytettävät huumeet tarkoittavat päihteen käyttöä injisoimalla ainetta laskimoon eli verenkierron siihen osaan, joka vie verta kohti sydäntä.

POLTTOAINEIDEN VEROTUKSEEN LIITTYVÄÄ SANASTOA

Ajoneuvovero	Ajoneuvoveroa on maksettava liikenneasioiden rekisteriin merkitystä henkilö-, paketti-, ja kuorma-autoista eli M- ja N-luokkiin kuuluvista ajoneuvoista. Ajoneuvovero koostuu perusverosta ja käyttövoimaverosta. Ajoneuvoveron perusvero määrätään M- ja N-luokkiin kuuluville ajoneuvoille. Käyttövoimavero määrätään ajoneuville, jota käytetään muulla voimalla tai polttoaineella kuin bensiinillä.
Bioperäiset polttoaineet	Bioperäiset polttoaineet eli biopolttoaineet ovat biomassasta eli eloperäisestä aineesta valmistettuja polttoaineita. Liikenteen biopolttoaineiden valmistukseen kasvatetaan erityisesti maissia, sokeriruokoa ja öljypalmua.
Biopolttoaineiden jakelovelvoite	Jakelovelvoite on liikennepolttoaineen jakelijoiden velvoite toimittaa vuosittain kulutukseen vähimmäisosuus biopolttoaineita. Jakelovelvoite määrittelee, kuinka paljon Suomessa pitää myydä biopolttoaineita. Velvoitteen tarkoituksena on edistää biopolttoaineiden käyttöä moottoribensiinin ja dieselöljyn korvaamiseksi liikenteessä.
Dieselöljyn verotuki	Dieselöljyn vero ei ole yhtä korkea kuin moottoribensiinin ja sitä korvaavien bioperäisten polttoaineiden, vaan veroa on lievennetty.
Energiavero	Energiaverotuksella tarkoitetaan nestemäisten polttoaineiden sekä sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteveroja.
Energiasisältövero	Liikennepolttoaineiden vero koostuu energiasisältöverosta ja hiilidioksidiverosta. Energiasisältövero perustuu polttoaineen lämpöarvoon ja hiilidioksidivero elinkaarenaikaiseen keskimääräiseen kasvihuonepäästöön.
Fossiiliset polttoaineet	Fossiiliset polttoaineet ovat polttoaineita, jotka syntyvät eliöiden biomassan varastoituuessa maaperään. Fossiilisia polttoaineita ovat mm. kivihiihi, ruskohiili, maakaasu ja raakaöljystä jalostetut polttoöljyt.

Hiilidioksidipäästöt	Hiilidioksidipäästöt syntyvät palamisreaktioissa, joista lopputuotteena on muun muassa hiilidioksidikaasua. Hiilidioksidipäästöt ovat lisääntyneet fossiilisten polttoaineiden käytön lisääntymisen mukana. Hiilidioksidipäästöt aiheuttavat joidenkin muiden päästötyyppien kanssa yhdessä ilmastonmuutosta.
Hyötyliikenne	Hyötyliikenne tarkoittaa muuta kuin yksityisten henkilöiden henkilöautoliikennettä, lähinnä kuorma-auto- ja linja-autoliikennettä. Hyötyliikenne liittyy yritystoimintaan tai on joukkoliikennettä.
Ilmastonmuutos	Ilmastonmuutos tarkoittaa ihmisen toiminnasta aiheutuvaa ilmaston lämpenemistä. Ihmisen toiminnasta aiheutuu päästöjä, jotka vaikuttavat ilmaston lämpenemiseen. Kolme neljäsosaa ilmastonmuutosta kiihdyttävistä kasvihuonekaasupäästöistä on peräisin fossiilisten polttoaineiden, kuten öljyn, kivihiilen ja maakaasun poltosta. Ilmaston lämpeneminen johtuu ennen kaikkea ilmakehän hiilidioksidi-, metaani- ja typpioksiduulipitoisuuksien sekä troposfääriin otsonipitoisuuksien noususta.
Käyttövoimavero	Dieselille asetetulle käyttövoimaverolla tasapainotetaan bensiinin ja dieselöljyn erilaisesta verokohtelusta aiheutuvia kustannuseroja henkilöautoilijoille.
Nestemäisiä polttoaineita	Nestemäisiä polttoaineita ovat moottoribensiini, diesel ja nestemäiset biopolttoaineet
Polttoaineverolaki	Polttoaineverolaki on nestemäisten polttoaineiden valmisteveroa koskeva laki

